

Carl Gustav Jung

ANILAR, DÜŞLER, DÜŞÜNCELER

OTOBİYOGRAFI

Çeviri: İris Kantemir

CAN

CARL GUSTAV JUNG

ANILAR, DÜŞLER,
DÜŞÜNCELER

Erinnerungen, Träume, Gedanken, Carl Gustav Jung

© 1961, 1962, 1963, Random House Inc.

© 1989, 1990, 1991, Random House Inc.

© 2001, Can Sanat Yayınları Ltd. Şti.

Bu eserin Türkçe yayın hakları Akcalı Telif Hakları Ajansı aracılığıyla alınmıştır.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2001

6. basım: Temmuz 2013, İstanbul

Bu kitabın 6. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Ekosan Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sit. 2 NF 4-8, Topkapı, İstanbul

Sertifika No: 19039

ISBN 978-975-07-0079-8

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

www.canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 10758

CARL GUSTAV JUNG

ANILAR, DÜŞLER,
DÜŞÜNCELER

OTOBİYOGRAFİ

Almanca aslından çeviren

İris Kantemir

CARL GUSTAV JUNG, 1875'te İsviçre'nin Kesswil kentinde doğdu. Filoloji uzmanı bir papazın oğluydu. Düş gücü zengin bir çocuktu; insan davranışlarını çözümlenmek amacıyla çevresini gözleme alışkanlığını küçük yaşlarda edindi. Basel ve Zürich üniversitelerinde tıp öğrenimi gördü. Akıl hastalıkları konusundaki çalışmaların öncülerinden Eugen Bleuler'in yönettiği Burghölzli Akıl Hastanesi'ndeki araştırmaları Jung'a psikiyatri alanında uluslararası bir ün kazandırdığı gibi, onu pek çok konuda Freud'la ortak görüşlere vardırdı. Freud'un yakın çalışma arkadaşı olan Jung, aynı zamanda psikanaliz hareketinde önemli bir yer edindi ve Freud'un mirasçısı olarak görülmeye başladı. Ne var ki, ikisi arasındaki görüş ayrılıkları, özellikle de kişilik konusunda Freud'un cinselliğe verdiği belirleyici role, Jung'un katılmaması bu işbirliğini sona erdirdi. Freud'un çoğu düşüncesine karşı savlar içeren *Wandlungen und Symbole der Libido* (Libidonun Simgeleri ve Değişimleri) (1912), bu gelişmede bir dönüm noktası oldu. Daha sonra yayımlanan *Psikolojik Tipler*'de, Jung, içedönüklük ve dışadönüklük kavramlarını geliştirdi. Çocukluğu ve ilkençliğindeki çarpıcı, alışılmadık ölçüde yoğun rüyalarıyla fantezilerini incelemeye girişti. Dinin psikolojisi üstüne çalışmalarını 1940'larda yayımladığı *Psikoloji ve Din*, *Psikoloji ve Simya* adlı kitaplarında topladı. 1961'de İsviçre'nin Küsnacht kentinde öldü.

İRİS KANTEMİR, Ankara'da doğdu. TED Ankara Koleji ve DTCF İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdikten sonra uzun bir süre Almanya'da kaldı. Yurda döndükten sonra ODTÜ, Kadıköy Maarif Koleji ve Boğaziçi Üniversitesi'nde ders verdi. 1990 yılında emekli oldu. *Cumhuriyet Kitap*'ta yazıları yayımlandı. Hermann Hesse'nin *Bozkır Kurdu* ve *Masallar*'ını, Thomas Mann'ın *Seçilen* ve *Büyülü Dağ*'ını, Amy Tan'ın *Mutfak Tanrısı*'nı, Carson McCullers'in *Düğünün Bir Üyesi*'ni, Juli Zeh'nin *Kartallar ve Melekler*'ini, Ketil Norstad'ın *Erling'in Düşüşü*'nü Türkçeye kazandırdı.

İçindekiler

Önsöz	11
İç Konuşma	17
Çocukluk Dönemi	20
Okul Yılları	37
Üniversite Yılları	91
Psikiyatrik Çalışmalar	118
Sigmund Freud	143
Bilinçdışı İrdeleme	164
Yapıtların Oluşumu	191
Kule	211
Geziler	224
Kuzey Afrika	224
Pueblo Yerlileri	230
Kenya ve Uganda	236
Hindistan	254
Ravenna ve Roma	262
İmgeler	266
Ölümden Sonra Yaşam Üzerine	274
Son Dönem Düşünceleri	298
Geçmiş Bakış	322
Açıklamalar/ İris Kantemir	327

Önsöz

“Kendi ruhuna bir teleskopla baktı. Düzensiz gibi görülenleri gördü ve güzel yıldız kümeleri gibi gösterdi ve bilincine dünyaların içinde gizli dünyalar kattı.”

COLERIDGE, *Defterler*

Bu kitabın oluşmasındaki ilk adım, 1956 yılında, Eronos Konferansı sırasında atılmıştı. Yayımcı Kurt Wolff, Zürich'ten gelen arkadaşlarıyla konuşurken New York'taki Pantheon Kitabevi'nin, C.G. Jung'un özgeçmişini yayımlamasını çok arzu ettiğini söylediğinde Jung'un çalışma arkadaşlarından Dr. Jolande Jacobi bu işi benim yapmamı önermiş.

Bu işin hiç de kolay olmadığını hepimiz biliyorduk, çünkü Jung, özel yaşamını ortaya sermeyi sevmeyen bir insandı. Bunu herkes bilirdi. Karar vermesi, kuşkuları nedeniyle çok uzun sürdü ama kararını verdikten sonra her hafta bir öğleden sonrasını bana ayırdı. Günlük programının yoğunluğu ve çabuk yorulduğu düşünülürse (o zamanlar seksen yaşını geçmişti) bu, oldukça uzun bir zaman sayılır.

1957 baharında çalışmaya başladık. Kitabın bir biyografi değil de, Jung'un anlattığı bir özgeçmiş olması önerilmişti. Bu öneri kitabın biçimini oluşturdu. İlk günlerde, yalnızca sorular soruyor ve Jung'un anlattıklarını not ediyordum. Bir süre sonra, başlangıçtaki çekingenliği yok oldu ve işe sarıldı. Giderek artan bir ilgiyle kendisini, düşlerini, kişiliğinin gelişmesini ve düşüncelerini anlatır oldu.

Yıl sonunda, olumlu tutumumuz önemli bir adım atılmasına neden oldu. Uzun bir içsel çalkantıdan sonra uzun bir süredir gizli kalmış çocukluk imgeleri su yüzüne çıkmaya başladı; onların, yaşlılığında yazdığı kitaplarla bağlantısı olduğunu hissediyor ama tam bir bağlantı kuramıyordu. Bir sabah bana, çocukluk anılarını ayrı anlatmak istediğini söyledi. O güne dek, ilk anılarıyla ilintili birçok şey anlatmıştı ama öyküsünde kopukluklar vardı.

Beklenmedik kararı çok işe yaradı, çünkü yazarken ne denli gergin olduğumu biliyordum. İçinden geldiğine emin olmasaydı böyle bir işe kalkışmazdı. Bu, özgeçmişini anlatmasının iç dünyasında onaylandığını kanıtlıyordu.

Bu gelişmeden sonra, şöyle dediğini yazmışım:

Benim kitaplarımın her biri kaderin isteğidir. Yazma işleminde beklenmedik şeyler olur, önceden kendime bir yol saptayıp yazamam. Bu özgeçmiş de, baştan düşündüğümünden çok farklı bir yere yöneldi. İlk anılarımı yazmak zorundayım, çünkü onları bir gün bile ihmal etsem hoş olmayan fiziksel belirtiler başlıyor. Çalışmaya başlar başlamaz bunlar yok oluyorlar ve zihnim berraklaşıyor.

Nisan 1958'de, Jung, çocukluk, okul yılları ve üniversitedeki yaşantısıyla ilgili üç bölümü bitirdi. İlk önce bunları, "Yaşamımdaki İlk Döneme Ait Olaylar" başlığı altında topladı. Bu bölüm, 1900 yılında üniversiteden mezun olduğu döneme kadardı.

Jung'un kitaba başka katkıları da oldu. Ocak 1959'da, Bollingen'de kalırken her sabah, artık ortaya çıkmaya başlayan kitabımızı okuyordu. "Ölümden Sonra Yaşam" bölümüne geldiğinde bana, "İçimde bir şey oldu. Bir şeyler değişti. Bunu yazmam gerekiyor," dedi. Böylece, en derin ve belki de en kapsamlı inançlarını içeren "Son Dönem Düşünceleri" oluştu.

Aynı yılın yazında, Bollingen'de, Kenya ve Uganda'yla ilgili bölümleri yazdı. Pueblo yerlileriyle ilgili bölüm, yerlilerin psikolojisini ele aldığı henüz bitmemiş bir yazısından alıntıdır.

Sigmund Freud ve Bilinçdişi'yle ilgili bölümlerin tamamlanması için Jung'un ilk kez içsel deneyimlerinden söz ettiği 1925 yılında yapılan bir seminerden bölümler ekledim.

Psikolojik Çalışmalar'la ilgili bölüm, Jung'un, 1956 yılında Burghölzli'deki Zürih Akıl Hastanesi'nde genç meslektaşlarıyla yaptığı sohbetlerden alınmıştır. O dönemde, torunlarından biri orada psikiyatrist olarak çalışıyordu. Konuşmalar Jung'un Küsnacht'taki evinde yapılmıştır.

Jung, kitabı okuyup bitirdiğinde onayladı. Bazı bölümlerinde düzeltmeler ve eklemeler yapmıştı. Konuşmalarımı kasete çekmiştim. Bazı bölümleri çıkardı, bazılarını da genişletti.

Kitabın tümü sohbet ve akla o anda gelenlerin anlatımından oluşmuştur. Bölümler Jung'un dışsal yaşamına çok az ışık tutuyor. Kitabın özü, ruhun çok derin bir gerçek olduğuna inanan bir insanın zihin dünyasını ve deneyimlerini içeriyor. Jung'dan, dışsal olaylarla ilgili belirli bir bilgi istediğimde, hiçbir zaman yanıt alamadım. Aklında yalnızca, yaşamının ruhsal özü kalmıştı ve onları anlatmaya değer buluyordu. Metnin düzenlenmesini zorlaştıran bu engellerdi. 1957 yılında, gençlik anılarını yazmasını isteyen bir mektuba verdiği yanıt şöyle:

Haklısınız. Yaşlanınca hem içsel hem de dışsal bağlamda gerilere, gençliğimizin anılarına dönüyoruz. Aşağı yukarı otuz yıl önce, öğrencilerim bana bilinçdişiyıla ilgili düşüncelerime nasıl vardığımı sormuşlardı. Bunu bir seminer vererek yanıtladım. Son yıllarda, özgeçmişimi de anlatmam gerektiğini belirten birçok istek aldım. Böyle bir şey yapmayı hiç aklım almıyordu, çünkü çoğu özgeçmişlerde bir sürü kendini aldatmaca ve düpedüz yalanla karşılaşmıştım. İnsanın kendini betimlemesinin olanaksızlığını bildiğim için böyle bir şeye kalkışmaya hiç niyetim yoktu.

Bir süre önce, özgeçmişimle ilgili bilgi istendi. Bazı sorulara yanıt verirken belleğimde saklanmış bazı nesnel sorunsalların daha yakından irdelenmeyi belediklerini anladım. Bu nedenle düşündüm ve başka sorunsallara geçmeden yaşamımın başlangıcını nesnel bir biçimde ele alıp düşünmeye karar verdim. Bu öylesine zor ve farklı bir iş oldu ki, kendime yaşadığım sürece sonuçlarının yayımlanmayacağı sözünü vermek zorunda kaldım. Duygusal yoğunluğu önlemek ve huzurlu olabilmek için böyle bir karar vermem gerekiyordu. Canlı kalan tüm anıların huzursuzluk ve tutku yaratan duygusal deneyimler olduklarını anladım. Bu, tam nesnel olunabilecek bir durumdu! Mektubunuz, doğal olarak tam böyle bir işe girişeceğim zaman geldi.

Yaşamımdaki dışsal olayların tümü rastlantıdır. Bana her zaman böyle olmuştur. Bu, kaderin bir marifeti. Yalnız içimdekilerin bir niteliği ve kalıcı bir değeri oldu. Sonuçta, dışsal olayların tümü silikleşti. Belki de zaten 'dış' olaylar o kadar da önemli değillerdi ya da içsel gelişmemin aşamalarıyla örtüşükleri oranda önemliydim. Yaşamımın dış göstergelerinin büyük bir bölümü bu nedenle yok oldular ya da tüm enerjimi onlara verdiğim için tükendiler. Doğru dürüst bir özgeçmiş aslında onlardan oluşmalı. İnsanın tanıdığı kişiler, gezileri, yaşadığı serüvenler, karışığı olaylar, kaderin darbeleri vb. Oysa birkaç olay dışında, bunlar benim için bir hayal dünyasına dönüştü ve neredeyse hiç anımsamıyorum. Hayal gücümü harekete geçirmediği gibi onları yeniden yapılaştırmaya da niyetim yok.

Tersine, "içsel" deneyimlerimle ilgili anılarım daha da canlandı ve renklendi. Bu, ortaya bir betimleme sorunu çıkartıyor. En azından şu anda, bununla başa çıkabileceğimi sanmıyorum. Bu nedenle, isteğinize ne yazık ki, elimde olmadan olumsuz yanıt vermek zorundayım...

Bu mektup, Jung'un tutumunu gösteriyor. Daha önce, "böyle bir işe girişeceğimi" söylemiş olmasına karşın, mektup ret yanıtıyla sona eriyor. Öldüğü güne dek kabul ve ret arasındaki uzlaşmazlık asla tam olarak giderilemedi. Hiçbir zaman kuşkuculuktan ve gelecekteki okurlarından kaçmaktan vazgeçmedi. Bu anıları bilimsel bir çalışma olarak görmediği gibi, bir kitap olduğunu bile kabul etmiyordu. Kitaptan her zaman, "Aniela Jaffé'nin projesi," diye söz ediyor, katkıda bulunduğunu söylüyordu.

Jung her zaman, yakın arkadaşları ve akrabalarından olduğu kadar toplumun tanıdığı insanlardan da söz etmekten kaçınmıştır. "Birçok ünlü

insanla, bilimadamlarıyla, siyasetçilerle, kâşiflerle, sanatçılarla, yazarlarla, prenslerle ve işadamlarıyla tanıştım, ama doğruyu söylemek gerekirse çok azı üzerimde önemli bir etki yaptı. Karşılaşmalarımız, okyanusta karşılaşan ve bayraklarını karşılıklı indiren gemilere benziyordu. Bu insanların çoğunun yanıtlamayacağı ya da yanıtlamamam gereken soruları oluyordu. Bu nedenlerden dolayı o insanlar dünyanın gözünde ne kadar ünlü olurlarsa olsunlar belleğimden silinmişler. Karşılaşmalarımızın bir işlevi yoktu, bu nedenle unutuldular ve bir yere varmadılar. Hâlâ canlı olan bazı anılardan da söz edemem, çünkü onlar yalnız benim değil, başkalarının en içsel yaşamlarıyla da ilintili. Sonsuza dek kapanmış kapıları toplumun önünde açamam.”

Jung'un da dediği gibi, özgeçmişinde yer alan içsel deneyimleri ve zengin düşünce ürünleri, dış olayların eksikliğinin yerini dolduruyor. Özellikle de, bu kitaptaki dinle ilgili düşünceler onun bıraktığı bir vasiyetnamedir.

Jung, değişik açılardan dinsel sorunsallarla karşı karşıya kalmıştır. Çocukluk imgeleri onu dinsel gerçeklerle yüz yüze getirmiş ve yaşamının sonuna dek de izlemiştir. Ruha ve onun belirtilerine bitip tükenmeyen bir merakla sarılmış, bilimsel çalışmalarının kaynağını öğrenmeyi amaçlamıştır. Bunlar kadar önemli olan, doktor olmasının verdiği bilinçtir. Jung, kendini her şeyden önce bir doktor ve bir psikiyatrist olarak niteliyordu ve ruhsal bir hastalığın tedavisinde, hastanın dinsel görüşünün çok önemli olduğunu biliyordu. Bu gözlemi onun, ruhun ansızın dinsel içerikli yanı, “doğası dinsel imgeler” ürettiğini keşfetmesiyle örtüşür. Ayrıca, birçok nevrozun nedeninin, özellikle yaşamın ikinci yarısında ruhun bu ana niteliğinin göz ardı edilmesinden kaynaklandığını ortaya çıkarmıştır.

Jung'un din kavramı, birçok açıdan geleneksel Hıristiyanlıktan farklıdır. Özellikle de, kötülüğe ve Tanrı'nın tümüyle iyi ve şefkatli oluşuna farklı bir yaklaşımı vardır. Dogmatik Hıristiyanlık açısından Jung “dışta kalmış” bir kişidir. Dünyaca ünlü olmasına karşın yazılarının oluşturduğu tepki nedeniyle bu dışlanmadan kurtulamamıştır. Buna üzülüyordu Jung. Kitabın birçok yerinde bir araştırmacı olarak dinle ilgili düşüncelerinin doğru dürüst anlaşılabilmesinin verdiği düş kırıklığından söz ediyor. Bir kez, “Ortaçağ'da olsaydık, beni yakarlardı,” dedi. Ancak ölümünden sonra din adamları, onun, yüzyılın din tarihinde önemli bir yeri olduğunu giderek daha çok vurgulamaya başladılar.

Jung, Hıristiyanlığa bağlılığını açıklıyor ve kitaplarının en önemlilerinde Hıristiyanlığın din sorunsallarını irdeliyordu. Yaklaşımı psikolojik açıdandır ve bu açıyla dinsel yaklaşım arasındaki bağlantıyı vurgulamıştır. Bu bağlamda Hıristiyanlıkta yalnız inançla yetinmeyip bu konuda düşünmek ve anlamak gerekliliğinden, altını çizerek söz ediyordu. Dini yaşamın ana öğelerinden biri varsayıyordu. 1952'de, genç bir rahibe, “Tüm

düşüncelerim, güneşin çevresinde dolaşan gezegenler gibi Tanrı'yı merkez alıyor. Bu çekim gücünü yadsırsam en büyük günahı işlemiş olurum," diye yazmıştı.

Birçok kitabı olmasına karşın Tanrı'dan ve onunla ilgili deneyimlerinden yalnızca bu kitapta söz etmiştir. Gençliğinde Kilise'ye başkaldırdığını anlatırken bir kez, "O zaman Tanrı'nın kaçınılmaz bir deneyim olduğunun farkına vardım," dedi. Bilimsel yazılarında Tanrı'dan çok ender söz eder, özenle, "insan ruhundaki Tanrı imgesi" terimini kullanır. Bu bir çelişki değildir. Birincisi, kendi öznel deneyimlerinin dili, ikincisi de, bir bilimadamının nesnel dilidir. İlkinde düşünceleri tutkular, yoğun duygular ve sezgiyle etkilenmiş bir birey uzun ve zengin yaşamını anlatır; ikincisinde de ortaya kanıtlar koymadan konuşmamayı bilinçli olarak yapan bir bilimadamıdır. Jung, bir bilimadamı olarak deneyselliğe önem verir. Bu kitapta dinsel deneyimlerinden söz etmesinin nedeni okuyanların görüş açısını anlayabileceklerini düşünmesindedir. Öznel ifadelerini ancak benzer deneyimlerden geçmiş olanlar ya da başka bir deyişle, ruhlarında Tanrı imgesinin benzeri ya da eşi olanlar kabul edebilirler.

Jung, özgeçmişini hazırladığı sürece olumlu ve aktifti ama kitabının yayımlanması yaklaştığında uzun bir süre eleştirel ve olumsuz bir tutum takındı. Bu da anlaşılabilir bir şey. Toplumun tepkisinden çekiniyordu. Bunun nedeni, içtenlikle açıkladığı dinsel deneyimler ve düşünceleri ve kısa bir süre önce yayımladığı, *Antwort auf Hiob*¹ adlı yapıtının neden olduğu düşmanca tepkilerin henüz dinmemiş olmasıydı. Anlaşılmasına ya da yanlış anlamalar ona çok acı veriyordu. "Bu malzemeyi bir ömür boyu korudum. Hiçbir zaman dünyaya açıklamak istemedim. Buna da saldırlırlarsa, öbür kitaplarımdan çok daha fazla etkilenirim. Eleştiri oklarının beni vurmaması ve onlara direnebilmem için bu dünyadan daha ne kadar uzaklaşmam gerektiğini bilemiyorum. İnsanların anlamadığı şeylerden söz etmenin ve yanlış anlaşılmanın verdiği yalnızlıktan yeterince acı çektim. 'Eyub'a Yanıt' bu denli gürültü kopardığına göre anılarım daha da beter tepki alacak. Bu özgeçmiş, bilimden edindiğim bilgilerin ışığında yaşamımın öyküsü. İkisi bir bütün. Dolayısıyla, bilimsel düşüncelerimi bilmeyen ya da anlamayanlar çok zorlanacak. Yaşamım bir anlamda, yazdıklarımın özünü oluşturuyor, yazdıklarım yaşamımın özünü değil. Kişiliğim ve yazma biçimim bir bütün. Tüm düşüncelerim ve çabalarım aynı zamanda 'ben'im. Bu nedenle, özgeçmişim 'ben'in yalnızca küçük bir parçası."

Kitabı hazırlanırken, Jung da bir değişim ve nesnelleşme sürecinden geçiyordu. Bölümler ilerledikçe sanki giderek kendisinden uzaklaşıyor ve

1. (Alm.) Eyub'a Yanıt. (Y.N.)

kendine, yaşamının anlamına ve çalışmalarına uzaktan bakabiliyordu. “Kendime yaşamımın değerini sorsam, kendimi ancak çağların ölçüleriyle değerlendırısem, ‘Evet, bir anlamı var,’ diyebilirim. Günümüzün ölçülerini kullanırsam hiçbir anlamı yok.” Okurun da göreceği gibi, bu sözlerle ifade ettiği bireysellikten soyutlanma ve tarihsel sürekliliğe olan inancı kitap boyunca daha da güçlü ortaya çıkacak.

“Yapıtların Oluşumu” bölümü, Jung’un en önemli yapıtlarının içerdiği özün çok küçük bir parçasıdır. Başka türlü de olamaz, çünkü Jung, aşağı yukarı yirmi ciltlik bir çalışmayı ortaya koymuştur. Üstelik, Jung, hiçbir zaman ne konuşmalarında ne de yazılarında düşüncelerini özet halinde vermeye gerek duydu. Bunu yapması istendiğinde her zamanki kesin tutumuyla, “Bunu yapmam olanaksız. Konuları irdelerken ayrıntılarına o denli emek verdikten sonra yazılarımın bir özetini yayımlamanın bir anlamını göremiyorum. Tüm kanıtları çıkarmam ve sınıflandırıcı ifadelere kaçmam gerekir; bu da, çıkardığım sonuçların anlaşılmasını kolaylaştırmaz. Daha önce ağızlara sakız olmuş şeyler bana göre değil,” demiştir.

Bu nedenle okur, o bölümü geniş kapsamlı olarak değerlendirmemeli, belirli bir zamanda geriye dönük olarak verilen bir yanıt olarak almalıdır.

Yayıncının isteğine uyarak kitaba eklediğim açıklamaların, Jung’un çalışmalarını ve terminolojisini bilmeyen okurlara yardımcı olacağını umarım. Tanımların bazılarını, sözlüğü derleyen Kurt von Sury’nın izniyle, “Psikoloji ve Sınırları Sözlüğü”nden aldım ve Jung’dan alıntılar ekledim. Bu alıntılar yalnızca bir fikir vermek içindir; çünkü Jung mutlak bir tanımın yapılamayacağı kanısındaydı. Ruhsal gerçeklerle iç içe olan tanımlanması olanaksız öğelerin gizemli ve şaşırtıcı kalmalarının daha akılcıca olduğunu düşünüyordu.

Bu kitabı hazırlamamda bana birçok kişi yardım etti. Eleştirilerini ve önerilerini benden esirgemediler. Tümüne teşekkür borçluyum. Burada yalnızca, bu kitabın oluşturulmasını öneren Helen ve Kurt Wolff’a, çalışmalarım boyunca bana yardım eden Marianne ve Walther Niehus Jung’a ve sabırla bana önerilerde bulunan R.F.C. Hull’a teşekkür etmek istiyorum.

ANIELA JAFFÉ
Aralık 1961

İç konuşma

Yaşamım, bilinçdışının kendini gerçekleştirdiği öykülerden biridir. Bilinçdışında var olan her şey dışa çıkıp varlığını göstermeye çalışır. Kişilikse, evreler geçirerek bilinçdışı durumundan kurtulup bir bütün (alt türlerin sonsuzluğu) olarak kendi deneyiminden geçmek ister. Kendimi bilimsel bir sorunsal olarak algılayamayacağıma göre, içimde oluşan bu gelişme sürecini izleyebilmek için bilim dilinden yararlanmam olanaksız.

İçsel dünyamızda kendimizi nasıl değerlendirdiğimiz ve insanın, *sub specie aeternitatis*¹ olarak nasıl görüldüğü yalnızca, mitler yoluyla ifade edilebilir. Mitler daha bireyseldir ve yaşamı bilime oranla daha kesin ifade ederler, çünkü bilim, bir bireyin yaşamının öznel çeşitliliğini doğru dürüst gösteremeyecek denli genel ölçüler kullanır.

Bu nedenle, seksen üç yaşımda, kendi mitimi anlatmaya çalışacağım. Yapabileceğim, yalnızca yalın ifadeler kullanabilmek, yalnızca “öyküler anlatabilmek.” Bu öykülerin doğru ya da yanlış olmaları önemli değil. Önemli olan, bunların gerçekten “benim” öyküm ve “benim” gerçeğim mi, oldukları sorusu.

Özgeçmiş yazabilmek çok zor bir iş, çünkü kendimizi değerlendirirken bize yardımcı olabilecek ne nesnel bir temelimiz ne de standartlarımız var. Gerçek bir karşılaştırma yapabilmeye olanağımız da yok. Birçok açıdan, başkaları gibi olmadığımı biliyorum, ama aslında nasıl olduğumu bilemiyorum. İnsan kendini başka hiçbir yaratıkla karşılaştıramaz; o, ne bir maymun ne bir inek ne de bir ağaçtır. Ben bir insanım. Ama bunun anlamı ne? Her bir

1. (Lat.) Sonsuzluğun kisvesi altında. (Y.N.)

varlık gibi ben de ölümsüz Tanrı'dan kopmuş olmama karşın kendimi ne bir hayvanla ne bir bitkiyle ne de bir taşla karşılaştırabilirim. Yalnızca mitlere dayanan bir varlık insana oranla daha sınırsızdır. Öyleyse bir insan, nasıl olur da kendisiyle ilgili kesin yargılara varabilir?

Biz denetleyemediğimiz ya da yalnızca bir bölümünü yönlendirebildiğimiz ruhsal bir süreciz. Bunun sonucunda da kendimizle ya da yaşamımızla ilgili kesin bir karara varamıyoruz. Öyle olsaydı bu durumla ilgili her şeyi bilirdik. Oysa yalnızca bilir gibi yapıyoruz. Bu ruhsal sürecin özünde nasıl oluştuğunu da bilmiyoruz. Bir yaşamöyküsü anımsadığımız kadarıyla bir yerde ve belirli bir noktada başlıyor. Aslında o anda bile aşırı karmaşık. Yaşamın bize neler getireceğini de bilmiyoruz. Bu nedenle, öykümüzün başlangıcı yok; amacı da ancak aşağı yukarı tahmin edilebiliyor.

İnsan yaşamı belirgin olmayan bir deneyim. Yalnızca sayısal açıdan ele alındığında bile olağanüstü bir oluşum. Öylesine uçurucu ve öylesine yetersiz ki herhangi bir şeyin var olabilmesi ve de gelişebilmesi gerçekten bir mucize. Bu gerçek, beni çok önceleri, henüz bir tıp öğrencisi olduğum zamanlarda öylesine etkilemişti ki zamanı gelmeden yitip gitmemem bile bana bir mucize gibi gelmişti.

Yaşam bana hep kök gövdeden beslenen bir bitkiyi anımsatır. Yaşamın kök gövdesinde saklandığı ve görünmez olduğu doğrudur. Toprağın üzerinde görünense yalnızca tek bir yaz dayanır; sonra da solar gider. Kısa ömürlü bir görüntü bu. Yaşamların ve medeniyetlerin sonu gelmeyen oluşumlarını ve yok olup gidişlerini düşündüğümüzde mutlak bir hiçliğin etkisinden kurtulamayız. Buna karşın ben, hiçbir zaman sonsuz akışın altında yaşayan ve sürekliliği olan bir şeyin var olduğu duygusunu yitirmedim. Gördüğümüz geçici bir tomurcuktur. Kök gövdeyse kalıcıdır.

Sonuç olarak bence, yaşamımla ilgili anlatmaya değer şeyler yalnızca geçici olmayan dünyanın geçici dünyada ortaya çıktığı anlardır. Bu nedenle, en çok içsel deneyimlerimden söz edeceğim. Bunlar gördüğüm düşleri ve imgeleri de kapsıyorlar ve benim bilimsel çalışmalarımın *prima materia*'sını¹ oluşturuyorlar. Üzerin-

1. (Lat.) Birincil madde. (Y.N.)

de çalışılması gereken taşın billurlaşabilmek için içinden çıktığı, akıp giden yakıcı lavlardır bunlar.

Diğer tüm geziler, insanlar ve çevrem bu içsel olayların yanında ikincil kalır. Birçok kişi bizim zamanımızın öykülerine ortak oldu ve bunları yazdı. Okuyucu ne olup bittiğini merak ediyorsa en iyisi onların yazdıklarını okusun ya da bu olayları ona aktaracak birini bulsun. Yaşamımın dışsal gerçeklerinin çoğu belleğimden silindi ya da onları hayal meyal anımsayabiliyorum. Oysa öbür gerçek olan, bilinçdışıyla mücadele belleğime bir daha hiç unutulmamacasına kazındı. Onlarda her zaman zenginlik ve doyum buldum. Gerisi hep arka planda kaldı.

İnsanlara gelince; adları ilk günden beri kader kitabımda varsa, belleğime bir daha hiç silinmemecesine yazıldılar ve onlarla her karşılaşma aynı zamanda belleğimi yenilemek oldu.

İçsel deneyimler, yoluma çıkan dışsal olaylara damgalarını bastılar ve ne gençliğimde ne de daha sonraları değerlerini yitirdiler. Yaşamın sorunlarına ve karmaşıklığına içinizden bir yanıt gelmezse, bu olayların sonuçta çok da fazla bir anlamı olmadığını çok önceleri sezdim. Dış dünya, içsel olanın yerini alamaz. Bu nedenle, dışsal olaylar açısından yaşamım zengin değil. Onlarla ilgili söyleyecek fazla bir sözüm de yok; anlatsam boş ve içeriksiz oldukları duygusuna kapılırım. Kendimi yalnızca içimde olup bitenlerle anlayabilirim. Yaşamamı benzersiz kılanlar onlar ve özgeçmişim de onlarla ilgili.

Çocukluk dönemi

Doğumumdan (1875) altı ay sonra annemle babam, Konstanz Gölü'nün kenarındaki Kesswill'den, Ren Nehri'nin şelalelerinin olduğu yerin yamacındaki Laufen Sarayı'na ait rahip evine taşınmışlar.

İlk anılarım iki ya da üç yaşına ait. Rahip evini, bahçeyi, çamaşırhaneyi, kiliseyi, sarayı, şelaleleri, Wörth Köşkü'nü ve zangocun avlusunu anımsıyorum. Bu anılar, bir sis denizinde her biri tek başına ve belli ki birbiriyle bağlantısız yüzen adacıklardan başka bir şey değiller.

Hayal meyal olsa da, yaşamımın belki de ilk anısı su yüzüne çıkıyor. Bir ağacın gölgesinde, bir çocuk arabasında yatıyorum. Güzel bir yaz günü; gökyüzü masmavi ve güneşin altın rengi ışınları yeşil yaprakların arasından süzülüyor. Arabanın gölgesi açık bırakılmış. Kısa bir süre önce uyanmış ve günün güzelliğini algılamışım. Kendimi anlatılamayacak denli iyi hissediyorum. Güneşin yaprakların ve ağacın tomurcuklarının arasından nasıl pırıl pırıl parladığını görüyorum.

Başka bir anı: Evin batı bölümündeki yemek odamızda bir mama sandalyesinin üzerine tünemişim. İçine ekmek doğranmış ılık sütü kaşıkıyorum. Sütün hoş bir tadı ve kendine özgü bir kokusu var. Süt kokusunu ilk kez o zaman duyumsadım. Daha doğrusu o anda koklamanın bilincine vardım. Bu anı da artık çok gerilerde kaldı.

Bir tane daha: Güzel bir yaz gecesi. Teyzelerimden biri, "Sana bir şey göstereceğim," diyerek beni evin önünden geçen Dachsen yoluna çıkarıyor. Alp Dağları uzakta, günbatımının gözalıcı kırmızısında parlıyor. Akşamüstü Alpler çok belirgindi. Teyzemin İsviçre lehçesiyle, "Oraya bak! Dağların tümü kızıl renkte," dedi-

ğini hâlâ duyar gibiyim. İlk kez Alpler'e bilinçli baktım. Sonra da ertesi gün, köyün çocuklarının Zürich yakınındaki Uetliberg'e gezmeye götürüleceklerini söyledi. Ben de oraya gitmeyi öylesine istedim ki. Benim yaşındakilerin katılamayacaklarını öğrenmek beni çok üzdü. Yapılacak bir şey yoktu. O günden sonra Uetliberg ve Zürich'i karla kaplı ışıltılı dağlara yakın, ulaşılması olanaksız bir düşler ülkesi olarak görmeye başladım.

Daha sonraki bir anı belirginleşiyor: Annem beni Konstanz Gölü'nün kenarında sarayı olan arkadaşlarını ziyarete götürüyor. Beni suyun kenarından ayıramıyorlar. Güneş suyun üzerinde ışıldıyor ve geçen geminin kıyıya vuran dalgaları suyun dibindeki kumu küçük dalgacıklara dönüştürüyor. Göl uçsuz bucaksız. Suyun bu kadar büyük bir yer kaplaması bana anlaşılabilir bir zevk veriyor ve hiçbir şeyle karşılaştıramayacağım denli görkemli geliyor. O anda, göl kenarında yaşamam gerektiğine ve insanın su olmadan var olamayacağına karar veriyorum.

Başka bir anı: tanımadığım insanlar, koşuşturma, heyecan. Hizmetçi koşarak geliyor ve, "Balıkçılar bir ceset bulmuşlar. Şelaleden aşağıya sürüklenmiş. Çamaşırhaneye koymak istiyorlar," diyor. Babam da, "Olur olur," diye yanıt veriyor. Hemen cesedi gör-

C.G. Jung'un annesi
Emilie Preiswerk Jung.
(Basel Üniversitesi arşivi)

mek istiyorum. Annem beni sertçe çekiyor ve bahçeye çıkmama izin, vermiyor. Adamlar gidince çamaşırhaneye gitmek için gizlice bahçeye çıkıyorum ama çamaşırhanenin kapısı kilitlenmiş. Evin arkasına dolanıyorum. Orada yamaçtan aşağıya dökülen suların aktığı açık bir oluk vardı. Oradan kan ve suyun sızdığını görüyorum. Bu çok ilgimi çekiyor. O zamanlar henüz dört yaşında bile değilim.

Bir resim daha: Ateşim var, huzursuzum, uyuyamıyorum. Babam beni kollarına almış, öğrencilik yıllarının şarkılarını söyleyerek odada dolaştırıyor. Çok hoşuma giden ve beni rahatlatan birini özellikle anımsıyorum. “*Alles schweige, jeder neige...*” gibi bir şeydi başlangıcı. Babamın gecenin sessizliğinde duyulan sesini bugüne dek unutmadım.

Annemin bana daha sonraları söylediğine göre tüm bedenimi egzama sarmış. Evliliklerinin üzerine kara bulutların çökmeye başladığını sezinlemek beni huzursuz ediyordu. Sanırım hastalığım, 1878 yılında annemle babamın geçici bir süre için ayrılmalarıyla bağlantılıydı. Annem Basel’de bir hastanede birkaç ay kaldı ve büyük bir olasılıkla, hastalanmasının nedeni evliliğinin getirdiği zorluklardı. O sırada bana annemden aşağı yukarı yirmi yaş büyük bir teyzem baktı. Annemin yokluğunu çok zor kaldırdım. O günden sonra da, “sevgi” sözcüğünü hep kuşkuyla karşıladım. Uzun bir süre “kadın” sözcüğü de bana, doğal saydığım “güvenilmez”i çağrıştırdı. Buna karşın “baba” sözcüğü de “güvenilir”i ve güçsüzlüğü. Böyle bir olumsuzluktan yola çıktım. Daha sonraları, bu ilk izlenimler tersine döndü. Erkek arkadaşlarıma güvendim ve hayal kırıklığına uğradım. Kadınlara güvenmedim ama hayal kırıklığına da uğramadım.

Annemin yokluğunda bana hizmetçimiz baktı. Beni kucağına alıp başımı omzuna koyuşunu hâlâ anımsıyorum. Annemden oldukça farklıydı. Saçları siyahtı, teni de koyu. Bugün bile saçının çizgisini, koyu tenli boynunu ve kulağını görür gibiyim. Tüm bunları, bana hem çok yabancı hem de çok yakınmış gibi algıladım. O bana, ailemden çok bana yakınmış ve her nasılsa, çözemediğim bazı gizemlerle ilgisi varmış gibi gelirdi. Bu tür kızlar daha sonraları *anima*’nın bir parçası oldular. İlettiği uzaklık duygusuna karşın onu hep tanıdığım duygusuna kapılmam bu türün bir özelli-

1. (Alm.) Her şey susar, herkes sona yaklaşır... (Y.N.)

ğidir. Bu izlenim daha sonraları benim için kadınlığın tüm özünü simgeleyen bir sembole dönüştü.

Annemle babamın ayrıldığı dönemle ilgili bir anım daha var: Masmavi bir güz gününde, sarışın mavi gözlü, çok hoş bir genç kız beni Ren Nehri'nin kenarındaki altın renkli akça ve kestane ağaçlarının altında gezdiriyor. Wörth Köşkü'nün yakınında, şelalelerin olduğu yerde dolaşıyoruz. Yeşilliklerin arasından güneş ısıldıyor. Yeri sarı yapraklar kaplamış. Daha sonraları bu kız benim üvey annem oldu. Babama hayrandı. O günden sonra onu yeniden gördüğümde yirmi bir yaşındaydım.

Bunlar benim dış dünyayla ilgili anılarım. Bundan sonrakiler daha güçlü, daha baskın olanlar. Bazılarını çok iyi anımsayamıyorum. Örneğin, merdivenden aşağıya yuvarlanmam var. Bir de düşüp sobanın bacağına çarpmam. Kanı, acıyı ve bir doktorun başımdaki yarığı dikmesini anımsıyorum. Yara izi lise son sınıfa kadar kaldı. Annem bana Neuhausen'e giderken Ren Nehri'nin şelaleleri üzerindeki köprüde olanları anlatmıştı. Durup dururken düşmüşüm ve bir bacağım korkulukların altına kaymış. Aşağıya düşmeme ramak kalmışken hizmetçi yakalayıp çekmiş. Bilinçsizce yapılan bu davranışların nedeni intihar dürtüsü ya da bu dünyadaki yaşama ölümcül bir direnme olabilir.

O zamanlar geceleri ne olduklarını çözemediğim korkularım olurdu. Evin içinde bir şeylerin yürüdüğünü duyardım. Ren şelalelerinin boğuk sesi hiç kesilmezdi. Dört bir yanım tehlikeyle dolu olurdu. Boğulanlar olur, bir ceset kayaların üzerinden aşağıya düşerdi. Yakındaki mezarlıkta zangoç bir çukur kazar, altüst edilmiş kahverengi toprak yığınları oluşurdu. Redingot giymiş, upuzun şapkalı, parlatılmış siyah ayakkabılı, siyahlar içinde ciddi adamlar kara bir kutu getirirlerdi. Babam da rahip cüppesini giyer, orada hazır bulunur, konuşurken sesi yankılanırdı. Kadınlar ağlarlardı. O deliğe birinin gömüldüğünü söylerlerdi bana. Daha önceleri orada burada karşılaştığım insanlar ansızın yok olurlardı. Sonra da onların gömüldüğünü ya da Hz. İsa'nın onları yanına çağırıldığını söylerlerdi.

Annem bana, her gece söylemek zorunda olduğum bir dua öğretmişti. Gecenin getirdiği, ne olduğunu tam bilemediğim güvensizliklerden biraz kurtulup rahatlamamı sağladığı için bu duayı seve seve okurdum:

Aç iki kanadını da
Sevincimin kaynağı İsa,
Sar bu civcivi kanatlarınla.
Şeytan onu yutmaya kalkarsa,
Bırak, şarkı söylesin melek:
Bu çocuk zarar görmesin, diye.

Hız. İsa, saraydaki Herr Wegenstein gibi güçlü, zengin ve iyi bi-riydi. Geceleri çocuklara göz kulak oluyordu. Kuşlar gibi kanatları olması biraz akıl karıştırıyordu ama fazla kafa yormaya da gerek yoktu. Düşünmeye değer daha önemli bir nokta, civcivlere benze-tilen çocukları İsa'nın neden acı bir ilacı almak zorunda kalırcasına istemeye istemeye "yanına almasıydı". İşte bunu anlayabilmek ola-naksızdı. Oysa Şeytan'ın civcivleri sevdiğini ve onları yemesini ön-lemek gerektiğini hemen anlamıştım. Demek ki Hız. İsa tatlarından pek hoşlanmasa da, Şeytan kapmasın diye onları yiyordu. Savım, bu noktaya kadar beni rahatlatmasına rahatlatıyordu ama şimdi de Hız. İsa'nın başka insanları da aldığını duyuyordum. Onları alması demek de topraktaki bir çukura koyması demektir.

Bu uğursuz benzetme çok kötü bir sonuç verdi. Hız. İsa'ya pek güvenmemeye başladım. Huzur veren, iyilik dolu kocaman bir kuş olmaktan çıkıp kara kutuyla uğraşan ve somurtan siyah ayak-kabılı, silindir şapkalı, frak giymiş kara adamlarla özdeşleşir oldu.

Bunları düşünmekten, sonunda bile bile ilk baygınlığımı ge-çirdim. Sıcak bir yaz günü her zamanki gibi evin önündeki yolda oturmuş, tek başıma kumda oynuyordum. Yol evin önünden geç-tikten sonra yukarıya doğru kıvrılır ve tepelere doğru gözden kay-bolurdu. Evden yolun yalnızca bir bölümünü görebilirdiniz. Yu-karıya doğru baktığımda koruluktan aşağıya, olağanüstü geniş bir şapka takmış, uzun siyah giysiler içinde birinin inmekte olduğunu gördüm. Kadın giysileri giymiş bir erkeği anımsatıyordu. Ağır ağır yaklaşıyordu. Yerlere dek inen siyah giysilere bürünmüş bir adam olduğunu gördüğümde korkuya kapıldım. Onu tanıyınca da kor-kum dehşete dönüştü. "Bu bir Cizvit'ti!" Kısa bir süre önce ba-bamla, onu ziyarete gelen bir meslektaşının, Cizvitlerin gizli ka-paklı işler peşinde olduklarını konuştuklarını duymuş, babamın yarı kızgın yarı korkulu ses tonundan Cizvitlerin babamı bile ür-kütecek denli tehlikeli olduklarını anlamıştım. Kuşkusuz Cizvit'in ne demek olduğunu bilmiyordum ama "İsa" sözcüğünü dualardan biliyordum.

Carl Gustav Jung

ANILAR, DÜŞLER, DÜŞÜNCELER

Analitik psikolojinin kurucusu Carl Gustav Jung, 1957 baharında 81 yaşındayken, hayatını ve anılarını, meslektâşısı ve yakın dostu Aniela Jaffé'ye anlatmayı kabul etti. O güne dek yaşamöyküsünü yazması yolundaki tüm önerileri geri çevirmiş olan Jung, belirli aralıklarla düzenlenen söyleşilerde, yaşamının hiç bilinmeyen yönlerini Jaffé'ye anlattı. İki yıldan fazla bir zaman kendini bu uğraşa adamakla kalmadı, 1961'deki ölümüne kadar kitabın son biçimini almasına katkıda bulundu.

Anılar, Düşler, Düşünceler, insan zihninin en büyük kâşiflerinden birinin yaşamının en gizli köşelerine kadar uzanan içten açıklamalarından oluşuyor. Bu benzersiz kitap, kişilik, rüyalar ve fanteziler ile din konusunda tüm insanlığı etkileyen düşünceler geliştirmiş olan Jung'un, ilginç ve bir o kadar da saklı kişiliğini kendi ağzından gözler önüne seriyor. Bilimadaminin, önce hayranı olduğu, ama giderek derin görüş ayrılıklarına düştüğü Sigmund Freud'la ilişkilerine birinci elden ışık tutuyor.

ISBN 978-975-07-0079-8

9 789750 700798